

сучасної української музики та терапевтичною практикою для мешканців міста з лікування психологічних травм від воєнних подій.

### Список використаних джерел

1. Богомолів І. (30 січня 2023). «Музика лікує». У Вінниці відбувся благодійний концерт і ярмарок. CREDO: <https://credo.pro/2023/01/338438>
2. Іскра С.І., Верещагіна-Білявська О. Є. (2026). Римо-Католицька Церква на Вінниччині часів незалежної України [Монографія]. *The Church In Democratic Societies: Scientific monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 66-82. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-642-3-4>
3. Титова М. (02.07.2022). Латвійський композитор Петеріс Вакс: «Найпопулярніший твір у нас – Гімн України». *The Claquers*: <https://theclaquers.com/posts/9497>
4. Чекан Ю. І. (2025). *Музика в часи Великої війни. Хроніки Львівського органного залу*. Львів – Чернівці: Видавничий дім «Букрек».

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.02>

Віктор Соловей  
м. Вінниця, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-0373-6008>

Анна Білоносова  
м. Вінниця, Україна  
e-mail: [annabel2003@ukr.net](mailto:annabel2003@ukr.net)

## ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙ І ТВОРЧИХ НОВАЦІЙ У САКРАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ УКРАЇНИ: ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО НАЇВУ

**Анотація.** Культурно-мистецька спадщина Поділля є важливою складовою формування національної ідентичності та поєднує локальні традиції з європейськими впливами. У статті розглянуто роль мистецьких осередків регіону, зокрема Художньо-промислової школи в Кам'янці-Подільському, у підготовці митців і педагогів нового типу. Значення культурно-мистецької діяльності подільських митців для збереження спадщини та розвитку сучасного дизайну. Показано, що поєднання традиційних рукотворних практик із новими художніми процесами та цифровізацією сприяє оновленню форм, зберігаючи їхню автентичність. Сучасне українське сакральне мистецтво розвивається у напрямі діалогу між традицією та новаторством. Відродження народних художніх практик та інтерес до наївного мистецтва сприяють формуванню нового мистецького бачення духовної культури. Поєднання наївного художнього мислення з сакральною тематикою дозволяє створювати образний простір, сповнений щирості, духовності та національної ідентичності. Зроблено висновок, що мистецька освіта ХХ – початку ХХІ століть відіграла ключову роль у забезпеченні спадкоємності та інтеграції регіональної спадщини в сучасний культурний простір.

**Ключові слова:** культурно-мистецька спадщина; Поділля; сакральне мистецтво; український наїв; художні традиції; реставрація; мистецька освіта; інтеграція традицій і новацій. дизайн мистецтво, примітивізм, народна творчість, наїв.

**Annotation.** The cultural and artistic heritage of Podillia is an important component in shaping national identity and combines local traditions with European influences. The article examines the role of artistic centers in the region, particularly the Art and Industrial School in Kamianets-Podilskyi, in training a new type of artists and educators. The significance of the cultural and artistic activities of Podillia's artists for preserving heritage and developing contemporary design is highlighted. It is shown that the combination of traditional handmade practices with new artistic processes and digitalization contributes to the renewal of forms while preserving their authenticity. Contemporary Ukrainian sacred art is developing in the direction of dialogue between tradition and innovation. The revival of folk artistic practices and the growing interest in naive art contribute to the formation of a new artistic vision of spiritual culture. The combination of naïve artistic thinking with sacred themes makes it possible to create an imaginative space filled with sincerity, spirituality, and national identity. It is concluded that artistic education of the 20th – early 21st centuries played a key role in ensuring continuity and integrating regional heritage into the modern cultural space.

**Keywords:** cultural and artistic heritage; Podillia; sacred art; Ukrainian naïve art; artistic traditions; restoration; art education; integration of traditions and innovations; design; art; primitivism; folk art; naïve art.

Українське наївне та сакральне мистецтво ХХ–ХХІ століть посідає важливе місце в національній культурі, проте його роль у формуванні духовних цінностей і художньої традиції досі вивчена неповно. Попри значний доробок дослідників, недостатньо системно проаналізовано взаємозв'язок між наївним мистецтвом і сакральною образністю, а також механізми трансформації народних традицій у сучасному художньому процесі.

Наукова проблема полягає в тому, що бракує комплексного підходу до вивчення наїву як феномена, який поєднує народні художні практики, індивідуальну творчість митців-самоуків та духовні смисли сакрального мистецтва. Це зумовлює потребу у дослідженні характеру цих взаємозв'язків, їх впливу на формування національної ідентичності та сучасного мистецького бачення України. Важливим етапом у дослідженні специфіки наїву та його ключових рис є систематизація даних про митців-аматорів. Це зумовлено тим, що значна частина творчої спадщини представників цього напрямку досі залишається маловідомою та потребує глибшого представлення світовій спільноті. Дослідників та мистецтвознавців очікує величезна збиральна та музейна робота. Визначення та аналіз основних принципів технік наїву, його жанровим різновидам, художньо-образної стилістики, власне сприяє досконалому розумінню художнього напрямку та його вдалого застосування в сучасних видах дизайн продукції. Впровадження деяких образів та елементів народного мистецтва прикрасить будь-який виріб та забезпечить впізнаваність на міжнародному ринку

Теоретичне підґрунтя дослідження українського наївного та сакрального мистецтва формується на перетині мистецтвознавства, етнології та філософії культури. Питання витоків та естетичної природи українського наїву ґрунтовно опрацьовані у працях Олександра Найдьона, який виокремлює народну картину як фундаментальний пласт національної пам'яті.

Важливе значення для розуміння сакральної складової мають праці Дмитра Степовика, провідного дослідника української іконології, який обґрунтував тяглість традицій національного релігійного живопису від візантійських джерел до сучасних форм. Процеси трансформації народного мистецтва у професійний простір аналізує Галина Склярєнко, чиї розвідки дозволяють простежити, як наївна естетика інтегрується в актуальні мистецькі практики ХХІ століття.

Вивченням специфіки народного іконопису та «хатньої» ікони, що є містком між каноном та наївом, займалися такі дослідники:

- Олег Сидор (дослідження західноукраїнської ікони та її народних інтерпретацій);
- Володимир Рожок та Рада Михайлова (вивчення духовних основ та символізму українського народного мистецтва);
- Тетяна Пошивайло, яка присвятила значну частину праць збереженню та популяризації наївного живопису в контексті діяльності Національного музею народної архітектури та побуту України.

Сучасний стан розвитку сакрального мистецтва та використання олійних технік у контексті новітніх пошуків висвітлюється у статтях Романа Яціва, який акцентує на важливості збереження національної ідентичності в умовах глобалізації.

Незважаючи на наявність ґрунтовних праць, специфіка створення авторських поліптихів у техніці олійного живопису, що поєднують наївну стилістику з глибокими сакральними сенсами, залишається відкритою для наукового осмислення. Малодослідженим є механізм перетворення індивідуальної творчої інтуїції сучасного митця на цілісну концептуальну серію робіт, що і зумовлює вибір теми даного дослідження.

Метою статті є виявлення та аналіз взаємозв'язку між традиціями українського сакрального мистецтва й творчими новаціями наївного живопису, а також осмислення феномену українського наїву як унікального художнього явища. Для реалізації мети дослідження передбачено виконання таких завдань:

- вивчення історичних передумов становлення українського наїву у сакральному мистецтві
- розглянути композиційні та засоби художньої виразності в українському сакральному наїві
- опрацювати наукові джерела, присвячені досліджуваній темі
- вивчення українського наївного сакрального мистецтва, його стилю, матеріалів і технік у поєднанні традицій та новаторства.

Феномен наївного мистецтва зазвичай пов'язують із творчістю майстрів-самоучок, які не здобували фахової академічної освіти. Характерною рисою

цього напрямку є «чистота» сприйняття: свідомість митця залишається вільною від тиску мистецьких догм та усталених канонів, що дає змогу реалізувати внутрішні інтенції у первісному, автентичному вигляді. Мистецька мова наїву вирізняється особливою щирістю, спрощенням форм, використанням насиченої кольорової палітри та глибоким емоційним наповненням.

Наївні художники не просто ігнорують правила перспективи чи композиційну рівновагу - вони формують власну логіку зображення, де масштаб об'єкта часто залежить від його значущості для автора, а не від фізичних параметрів. Варто зауважити, що наїв не є синонімом непрофесіоналізму. Багато авторів успішно реалізовували себе в народних ремеслах, таких як розпис осель, гончарна справа чи створення лубочних картин. Британський дослідник Джон А. Уокер акцентував на природній обдарованості представників цього напрямку, називаючи їхні роботи втіленням творчої безпосередності.

В українському контексті наївне мистецтво розвивалося у тісному переплетінні з фольклорними традиціями, декоративним розписом та сакральними мотивами. Особливого значення цей феномен набув у ХХ столітті, коли світ відкрив для себе Марію Примаченко. Її творчість, сповнена космогонічної символіки та фантастичних образів, стала містком між народною мудрістю та високим мистецтвом.

Сакральний пласт української культури ХХ–ХХІ століть також зазнав трансформацій під впливом наївної естетики. Після десятиліть релігійних обмежень процес духовного відродження вимагав нових художніх засобів. Митці почали дедалі частіше інтегрувати елементи народного світовідчуття у канонічні структури, що дозволило створити особливий тип «хатньої» ікони та релігійного живопису, де щирість виконання підсилює духовне наповнення твору. Вагомий теоретичний внесок у дослідження цих процесів зробили В. Січинський, В. Залозецький та М. Драган, чиї праці заклали фундамент для розуміння неперервності національної художньої традиції.

Таким чином, поєднання традиційної сакральної образності з творчими новаціями наївного живопису сприяє збагаченню художнього простору України, збереженню культурної пам'яті та формуванню нових мистецьких напрямів. Феномен українського наїву є важливою складовою національної духовної культури, що потребує подальших досліджень і популяризації в європейському мистецькому контексті. Та поєднання традиційних технік олійного живопису з принципами українського наїву в сучасній інтерпретації дає змогу актуалізувати сакральну тематику, зробивши її близькою та зрозумілою сучасному глядачеві через щирість і безпосередність художньої мови». Наївному, чи самодіяльному живопису, графіці, декоративно-прикладному мистецтву й образотворчим роботам художників-самоучок, зазначимо, що вивести єдині художні особливості примітивізму або виділити набір певних художніх засобів, актуальних для кожного художника-примітивіста, практично неможливо. Наївне мистецтво – це особливе бачення,

яке виявляє себе не через копіювання прийомів і особливостей еталонних традицій, але через формування й трансляцію безпосереднього, чистого світовідчуття, такого собі дитячого погляду на світ з його подальшим втіленням в художніх образах відповідними засобами.

### Список використаних джерел:

1. Folk Art of the XXI Century: Traditions and Innovations. Collection of scientific papers. Vol. 2. 2023. URL: <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/...> (дата звернення: 25.05.2024).
2. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2024. Вип. 82. Ч. 1. URL: [https://aphn-journal.in.ua/archive/82\\_2024/part\\_1/82-1\\_2024.pdf](https://aphn-journal.in.ua/archive/82_2024/part_1/82-1_2024.pdf) (дата звернення: 25.05.2024).
3. Дизайн-освіта в Україні: виклики та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Том 2. Київ : КНУТД, 2021. URL: <https://ibn.idsi.md/sites/default/files/...> (дата звернення: 25.05.2024).
4. Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну. Науковий журнал. Київ : КНУКіМ, 2024. URL: <http://demiurge.knukim.edu.ua/article/view/315460> (дата звернення: 25.05.2024).
5. Lazarenko, N., Zuziak, T., & Solovey, V. (2025). The formation of art education in Vinnytsia region (second half of the 20th – first quarter of the 21st century). Scientific Papers of the Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynskyi State Pedagogical University Series History, 53, 113-122. <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2025-53-113-122>
6. Соловей В.В., Зузяк Т.П., Марущак О.В. Українське народне мистецтво як засіб формування етнокультурної компетентності майбутніх фахівців з декоративного мистецтва. «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»): журнал. 2023. № 13(27) 2023. С.897. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-13\(27\)-625-638](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-13(27)-625-638)

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.03>

Тетяна Грінченко  
м. Вінниця, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-8084-6732>  
e-mail: [tatyana\\_grinchenko@ukr.net](mailto:tatyana_grinchenko@ukr.net)

## NOTABENE CHAMBER GROUP ЯК ФЕНОМЕН НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО АКАДЕМІЧНОГО МУЗИЧНОГО ВИКОНАВСТВА

*Анотація:* статтю присвячено діяльності камерного гурту *notabene chamber group* в контексті зміни поколінь та трансформації академічного музичного виконавства України.